

Soňa Bulbeck

Púštne srdce

MARENČIN PT

Soňa Bulbeck

*Púštne
srdce*

MARENČIN PT

© Soňa Bulbeck, 2019
© Marenčin PT, spol. s r. o., 2019
Jelenia 6, 811 05 Bratislava, Slovakia
www.marencin.sk marencin@marencin.sk
Cover & layout © Marenčin Media, s. r. o.
Photo © Soňa Bulbeck
782. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0488-6 (viaz.)
ISBN 978-80-569-0489-3 (ePDF)
ISBN 978-80-569-0490-9 (ePub)

„Kamkoľvek na svete – len nie do Saudskej Arábie...“

To povedala svojmu manželovi autorka rovnomennej knihy, Kanaďanka Kathy Cuddihy, keď dostal niekedy v osemdesiatych rokoch minulého storočia ponuku pracovať na stavbe letiska v Rijáde. Nakoniec spolu v Saudskej Arábii strávili vyše dvadsať rokov a odchádzali odtiaľ s naozaj ťažkým srdcom. Keď som anglickú verziu tejto knihy dostala minulé leto od nášho priateľa Homa na narodeniny, nič som o dotyčnej autorky nevedela. Až pri čítaní ma prekvapilo, koľko toho máme spoločného – napríklad fakt, že ona tiež začala písať svoje knihy práve v Saudskej Arábii, že jej mladší syn bol hyperaktívny ako aj môj, jej akčnosť, s akou sa snažila v Saudi pracovať a v neposlednom rade aj to, ako si túto krajinu zamilovala. Hlavne som však vnímala to, ako sme sa obidve snažili túto krajinu spoznať, pochopiť, tolerovať a žiť v nej, prekonávajúc jazykové, náboženské aj kultúrne rozdiely. Moja kniha *Púštné srdce* predstavuje v podstate veľmi podobné „zápisky expatriatky“ ako tá jej – akurát začína tam, kde ona skončila – pricestovala som do Rijádu pár rokov po jej odchode...

Ja som síce svojmu manželovi podobnú vetu nepovedala, ale keď po návrate z Líbye v roku 2010 začal posielat svoje životopisy do rôznych agentúr v snahe získať prácu ako architekt na Blízkom Východe, tiež som tajne dúfala, že to nebude práve Saudská Arábia.

Aj keď som vtedy o Saudi vedela asi len tolko, čo zhruba každý – že sú tam obmedzené práva žien (vtedy to bola jediná krajina na svete, kde ženy nesmeli šoférovať), zakázaný alkohol a samozrejme, púšť. Snívala som však o tom, že sa zamestná v Dubaji alebo v Abu Dhabi, ktoré som poznala z reklám turistických agentúr – poprípade ešte v Dohe, hlavnom meste Kataru, ktorá bola vtedy v hre o usporiadanie majstrovstiev sveta vo futbale v roku 2022 a zábery mrakodrapov, vypínajúcich sa nad Perzským zálivom, boli očarujúce – áno, túžila som hlavne po destinácii pri mori...

Bohužiaľ, recesia nezachvátila vtedy iba Anglicko, ale došla až na Blízky Východ a v Dubaji práve v rokoch 2009 – 2010 vrcholila finančná kríza. A tak ponuky pracovných agentúr prichádzali naozaj iba na prácu do Saudskej Arábie, ktorá to nejakým spôsobom zvládala a stavala a stavala... a stavia doteraz – momentálne metro, najvyššiu vežu sveta, najväčší park na svete a ktovie, čo ešte...

Keď manžel dostal na Vianoce 2010 záväznú ponuku pracovať ako architekt na King Abdullah Financial District v Rijáde, hlavnom meste Saudskej Arábie, bolo nám už jasné, že nájsť prácu inde ako v Saudi bude ťažké. Napriek tomu ma manžel k odchodu nenútil – len povedal, že jemu sa ponuka páči, ale bezo mňa nikam nepôjde. V podstate nechal rozhodnutie na mňa...

Webové stránky britských „*expatriatiek*“ (ako sa nazývajú v Saudi a aj inde na Blízkom Východe manželky zahraničných expertov), na ktoré som sa inštinktívne vrhla, neboli nijako povzbudzujúce. Väčšina z nich tlmočila svoje negatívne skúsenosti s miestnou náboženskou políciou, tzv. *mutawami*, nemožnosť šoférovať a tým pádom závislosť od nedochvilných a po anglicky zle hovoriacich šoférov a zatváranie obchodov a reštaurácií v čase modlitby – čo som si až do svojho príchodu tam nevedela dosť dobre predstaviť. Niektoré sa vôbec netajili tým, že to tam nedávali a radšej po niekoľkých mesiacoch Saudi opustili. Dali prednosť životu oddelene od manžela, ktorý chodil na predĺžené víkendy zhruba raz za dva mesiace – čo nebolo nič moc. Mnohé z nich na to dokonca doplatili, keďže spanilé filipínske devy, pracujúce v Saudi ako pomocnice v domácnosti – tzv. *maid*, alebo kozmetičky, či kaderičky v miestnych „*beauty salónoch*“ boli vždy pripravené ponúknuť

utešujúcu náruč ktorémukoľvek opustenému „*geographical single*“, a tak mnohé takéto manželstvá skončili rozvodom. Manžel doteraz spomína na to, ako si jeden z jeho kolegov vyrobil poriadny problém, keď zabudol po rozhovore s manželkou cez Skype vypnúť webkameru a táto bola svedkom toho, ako si to užíva s filipínskou „pomocnicou v domácnosti“...

Priznám sa, že mi nebolo všetko jedno, keď som to čítala... Vonkoncom som netúžila skončiť podobne a ani na chvíľu som neuvažovala o tom, že by som nechala ísť manžela samotného – ani do Saudi, ani inde. Na druhej strane všetky dotyčné opisovali, ako sa tam príšerne nudili, ako nemali čo robiť okrem chodenia na „*coffee morningy*“, čo sú akési *kávové dejchánky* pre cudzinky, spojené vždy s predajom miestnych alebo dovezených produktov, ktoré sú inak v bežných obchodoch nedostupné. Vedela som, že som od prírody akčná a že nudu by som tam jednoducho neprežila – to, že práve vďaka Saudskej Arábii začnem písať knihy, som vtedy ešte netušila. Učenie angličtiny mi ale napadlo ako prvé – robila som to, koniec koncov v Londýne a aj v Líbyi, a nevidela som dôvod, prečo by som nemohla učiť aj v Saudi...

Ďalšia vec, ktorú spomínané expatriatky riešili, bolo ubytovanie... Väčšina z nich bývala v tzv. *compoundoch*, čo boli akési uzavreté sídliská s bytovými jednotkami rôznej veľkosti, s bazénom, telocvičňou, obvyčajne aj s reštauráciou, obchodom, čistiarňou a niekde aj škôlkou. Až do môjho príchodu do *compoundu* som si to takisto nevedela predstaviť – aj keď sme mali k dispozícii zopár fotiek, nebolo mi celkom jasné, ako to tam vyzerá. Bohužiaľ, doteraz sa ani jednej z jazykových korektoriek mojich kníh nepodarilo nájsť jednoduchý slovenský ekvivalent pre toto pomenovanie. A tak používam stále *compound* – aj keď viem, že je to nespisovný, anglický výraz. V každom prípade som z daných informácií pochopila, že bývanie v *compoundoch* je síce nepomerne drahšie ako v normálnych domoch, ale že má zjavné výhody – ženy tam nemusia nosiť „*abáje*“, (také tie čierne šaty, ktoré vás zahalujú od hlavy po päty a o ktorých ešte bude reč), že sa tam môžete kúpať v bazéne v plavkách, dokonca aj v bikinách, že tam nie je problém zohnať alkohol a bez problémov tam môžu komunikovať

muži so ženami – čo som takisto celkom dobre nechápala, ale hovorili o tom ako o veľkom plus – tiež som to pochopila až na mieste. A tak nakoniec zvíťazila moja dobrodružná povaha a ja som manželovi povedala „ÁNO“ druhýkrát v živote pod podmienkou, že budeme bývať v compounde a nechá ma učiť angličtinu – v Saudskej Arábii stále manžel musí súhlasiť s tým, aby jeho manželka pracovala. Sľúbila som mu, že ho budem sprevádzať do Saudskej Arábie, kde mal mať kontrakt na dva roky. A tak sa v apríli 2011 začalo mojich sedem šťastných rokov na Blízkom Východe...

Ja a abája...

„A nezabudni si kúpiť *abáju*, aby si si mala čo obliecť, keď prídeš do Saudi...“ upozorňoval ma manžel v niektorom z našich telefonátov niekedy koncom marca 2011. On už zarezával v Rijáde od 1. februára a napriek tomu, že všade naokolo zúrila *Arabská jar*, ja som bola stále odhodlaná ho nasledovať. Úspešne som absolvovala vízový pohovor aj zdravotné testy, ktoré boli podmienkou na udelenie tzv. *family víz* – aj keď je pravda, že som mala čerstvo vydaný nový pas a pečiatky z Izraela boli v starom pase, a tak som prežila pohovor „bez straty desiatky“, čo bola obľúbená fráza z populárnej československej televíznej súťaže *Desať stupňov k zlatej*. S pečiatkami z Izraela v pase sa totižto do Saudi nescelo... a nielen do Saudi, ale ani do Kuvajtu a do ostatných krajín Gultského regiónu (GCC), ako sa hovorilo šiestim ropným veľmociam na pobreží Perzského zálivu. Takisto môj zdravotný stav bol vtedy celkom OK – zákerná choroba svalov *myopatia*, ktorá dnes už značne ovplyvňuje moju mobilitu, bola vtedy ešte v takom rannom štádiu, že mi nespôsobovala žiadne viditeľné problémy, a tak ma saudskí úradníci v Londýne uznali za spôsobilú vycestovať – koniec koncov, testy sa robili prevažne kvôli žltacke a iným infekčným chorobám a predovšetkým HIV, ktorý bol na Blízkom Východe najväčším strašiakom...

„*Abáju*? Už v Londýne? A načo?“ oponovala som prekvapene.

„Nuž, lebo všetky ženy sa do nich obliekali už v lietadle...“ poznamenal manžel a upozornil ma, aby som si uvedomila, že od môjho vstupu

do tejto krajiny za mňa bude zodpovedný on a akýkoľvek prehrešok proti miestnym dobrým mravom prishjú na vrub jemu.

A tak v snahe byť vzornou manželkou som hodila do Google obchody s *abájami* v Londýne a počas najbližšieho víkendu sme sa s mojou bývalou žiačkou Jankou vybrali na nákupy. Určite si poviete, že som to mohla urobiť aj online... Nuž určite hej, keby mi matka príroda nebola nadelila úctyhodných 185 cm, čo určite nie je typizovaná veľkosť a na *abáje* už vonkoncom nie – Arabky vo všeobecnosti nie sú veľmi vysoké a tie v mojom veku sú už poväčšine aj trochu guľaté. My sme s však s Jankou tvorili peknú dvojicu, keďže aj ona je pekne urastená a má len o pár centimetrov menej ako ja... s rovnako tmavými vlasmi vyzerá celkom ako moja dcéra, a tak, keď sme vstúpili do prvého *Islamic fashion* obchodu, pakistanský predavač z nás bol celkom hotový... My sme boli hotové tiež a nechápali sme, prečo preboha v obchode s dámskymi odevmi – čo jednoznačne *abáje* sú – pracujú iba muži? Ale ono to tak bolo napríklad aj všade v Saudskej Arábii – dokonca aj veľkosť podprsenky či nohavičiek ste tu museli riešiť s Indom alebo Filipíncom – a až niekedy v roku 2015 sa situácia zmenila (ale o tom vám porozprávam neskôr). Dotyčný predavač bol o chvíľu hotový ešte viac a len bezradne krútil hlavou, keď som po tretíkrát vyliezla z kabínky a znovu ukázala krátke rukávy a *abáju* tesne pod kolená. Mne osobne to nevadilo, ale on horlivo tvrdil, že podľa moslimských pravidiel musí byť žena zahalená po členky a po zápästia a takto jednoducho do Saudi nesmiem. Medzitým Janka našla na polici naukladané čierne šatky a závoje – *hidžáby* a *nikáby* – ktoré používajú saudské ženy na zahalenie hlavy a tváre. Samozrejme, neznalá pomerov, si závoj uviazala presne naopak a predavač sa išiel pretrhnúť v snahe ukázať jej, ako to má byť správne. Bolo treba uznať, že Janka bola v tom čiernom odevu naozaj úchvatná a klipkajúc spoza závoja dlhými mihalnicami by bola zbalila každého – nielen predavača, ktorý po celý zvyšok našej návštevy nerobil nič iné iba od nej drankal telefónne číslo. Mne to ale, bohužiaľ, nepomohlo, keďže do Saudi nešla ona, ale ja, a ja som *abáju* stále nemala... Naveľa naveľa som ju kúpila na arabskom trhu vo Východnom Londýne len pár dní pred svojím odchodom. Bola iná ako tie bežné – nebola na zapínanie, ale celá v jednom kuse a strihaná ako

dámske šaty so záševkami a pristríhnutým pásom a bola tak výnimočne dlhá, že sa plantala po zemi ešte aj mne, čo ma robilo ešte vyššou a ešte štíhlejšou. V každom prípade popierala základný princíp *abáje* a síce, že to má byť čierne vrece na zakrytie ladných ženských kriviek – tie moje v nej teda boli riadne viditeľné...

Možno aj kvôli tomu ma po prilete na rijádske letisko 21. apríla 2011 nenechali miestni letiskoví zriadenci stáť v dlhočiznej fronte spolu s ostatnými cudzincami, ale jeden z nich na mňa zakýval a nechal ma ísť k okienku GCC – aj keď bolo jasné, že nie som ani z jednej z týchto krajín. Až neskôr som pochopila, že to bola predovšetkým prevencia, aby som svojím zjavom neprovokovala stovky na mňa zízajúcich cudzích robotníkov, ktorí vzorne ako husi stáli v radoch pri ostatných okienkach. Nevie, možno niektorí z nich ešte v živote nevideli bielu Európanku, ale určite nevideli žiadnu tak *funny* oblečenú – keďže *abája* bola vlastne ako šaty, nemohla som si svoje obľúbené biele sako s veľkými ružovo-červenými kvetmi, v ktorom som cestovala z Londýna, obliecť pod ňu, ale musela som si ho obliecť na ňu a tak v letiskovej hale, kde sa miešali biele *thóby* domácich Saudanov s čiernymi *abájami* ich manželiek s odevmi z rezného plátna ázijských cudzincov, farebná Sonička jednoducho svietila naďaleko...

Napriek tomu, že som bola taká výrazná, v priletovej hale sa manžel na mňa nevrhol a nevítal ma. Bolo to z jednoduchého dôvodu – vôbec tam totižto nebol. Desiatky mužov tam lemovali zábradlie a čakali na svoje rodiny alebo priateľov, ale môj manžel nikde. Verím tomu, že si dotýční určite mysleli, že som vadná, keď som si ich tak podrobne prezerala – absolútne netušiac, že v Saudi je aj očný kontakt medzi nezadaným mužom a ženou zakázaný a môže sa považovať za pohoršujúci. Jednoducho som si v prvom momente nebola istá, či sa môj manžel náhodou za tých pár mesiacov nezmenil tak, že ho neviem rozoznať... Nuž, nebolo mi všetko jedno a odháňajúc dotieravých taxikárov, ktorí sa na mňa okamžite vrhli ako na vhodnú korisť, mi neostávalo nič iné než otestovať, či tu bude môj anglický telefón fungovať. Keď sa manžel ozval, okamžite som naňho spustila, kde je...

„Na Termináli 2,“ odpovedal, „a kde si ty?“

„Netuším,“ odpovedala som popravde, keďže som naozaj netušila, aké

veľké letisko je v Rijáde a koľko má priletových terminálov. Našťastie, také veľké naozaj nebolo a manžel bol o pár minút pri mne...

Zvítanie nebolo až také búrlivé, ako by som po skoro troch mesiacoch odlúčenia očakávala... Manžel ma ani len neobjal a už vôbec nepobozkal, iba zobral môj kufor s poznámkou, že dôverné prejavy medzi manželmi sú v Saudí na verejnosti zakázané a že auto čaká vonku. Prešli sme sklenenými dverami a mňa priam ovalil horúci púštny vzduch – áno, v Saudskej Arábii koncom apríla bolo bežne už okolo 30 stupňov. Pred vchodom vládla obrovská haravara... Niekoľko policajtov sa tam snažilo regulovať prichádzajúce a odchádzajúce autá a trúbili sirénami a niečo kričali v arabčine do prenosných ampliónov. Manžel znovu použil telefón a o chvíľu pri nás zastavila strieborná Toyota Corolla za volantom s usmievavým Pakistancom.

„To je Guliam, môj kolega zo stavby,“ predstavil mi manžel šoféra a otvoril mi zadné dvere.

Na môj prekvapený pohľad Guliam pobavene zareagoval: „Vitaj v Saudí, Sonia... tu ženy nesmú sedieť vpredu vedľa muža, ktorý nie je ich manželom, bratom, otcom alebo synom...“ Ticho som preglgla a rozmýšľala, čo všetko ešte v tejto krajine nebudem smieť... a netušila som, že toho bude až tak veľa...

Ja a compoundy

„Kde sme to?“ opýtala som sa trochu prekvapene, keď sme asi po hodinovej jazde krížom cez fascinujúci nočný Rijád zastali a do okna mi strčil hlavu vojak s rukou na samopale – to, že je to kalašnikov, som zistila až na druhý deň.

„Sme pri bráne do *Sedar Village compoundu*,“ odpovedal manžel, „tu budeme bývať, kým si nenájdeme ubytovanie... U nás,“ – pozrel na Guliama – „nemôžeš bývať, je to len pánska ubytovňa...“ dodal.

Táto informácia ma neprekvapila – bolo to podobné aj v Líbyi, kde manžel a ostatní zahraniční firemní zamestnanci bývali v tzv. *Guests house* a mne firma radšej preplatila hotel, aby som svojou prítomnosťou náhodou daný príbytok neznesvätila. Dokázala som si predstaviť, že tu je to niečo podobné a takisto som ani netúžila ísť sa tam pozrieť – bolo mi jasné, ako tam fungovali, keďže neskôr pri našom sťahovaní sa manžel doniesol rýchlovarnú kanvicu, dva hrnčeky, škatuľku anglického čaju a dva uteráky ako celú výbavu, ktorú si tu nazhromaždil počas svojho doterajšieho pobytu bezo mňa. Fungoval podobne ako všetci ostatní *expatriati* (pomenovanie pre zahraničných expertov) – raňajky v práci, obed v práci, večera v indickom alebo pakistanskom *takeaway* a doma pil tak akurát čaj. Vo štvrtok popoludní (v Saudi bol vtedy víkend štvrtok a piatok, až niekedy počas nášho pobytu ho prakticky zo dňa na deň nebohý kráľ Abdulláh zmenil na piatok a sobotu, urobiac to z čisto pragmatického dôvodu – obchodníci sa totižto sťažovali, že

